

Gent on Files

@rchieflinck

Driemaandelijkse nieuwsbrief van 'tArchief. Gent on Files vzw - jaargang 11 - nummer 4 - oktober 2011

Onderschrift foto

Maeterlinck 100

Een Maeterlinckjaar ter gelegenheid van de honderste verjaardag van zijn Nobelprijs literatuur in 1911

Op 9 november 1911 verleende de Zweedse Academie de Nobelprijs literatuur voor dat jaar aan de auteur van Gentse origine Maurice Maeterlinck. In 2011 zal het honderd jaar geleden zijn dat Maurice Maeterlinck onderscheiden werd met deze hoogste literaire prijs. Hij blijft tot vandaag de enige Belgische schrijver die deze onderscheiding kreeg.

Het toekennen van de Nobelprijs literatuur aan Maurice Maeterlinck was meteen wereldnieuws, want de laureaat genoot al jaren een internationale faam. Zijn werk was op dat moment al in tien talen vertaald en zijn literaire roem stond nergens meer ter discussie. De Nobelprijs, die voor veel auteurs de aanzet

naar een grote doorbraak was, was in Maeterlincks geval eerder een erkenning van zijn gevestigde wereldfaam.

Hoewel hij in het Frans schreef, zag Maeterlinck zichzelf als een Vlaming en een Gentenaar, een identiteit die hij nooit heeft willen ontkennen. Op de uitreiking van de Nobelprijs op 10 december 1911 omschreef de Belgische ambassadeur Maeterlincks *Vlaminggevoel* op een treffende manier: 'Hoewel hij een Vlaming is, afkomstig uit Vlaanderen, schrijft Maeterlinck Frans op een ongemeen soepele, subtiele en harmonieuze manier. Maar zelfs dan vertolkt hij het genie van het volk waaruit hij stamt en is hij een incarnatie van het Vlaamse land.' Zijn opmerkelijke vriendschap met een van de meest vooraanstaande Nederlandstalige schrijvers, Cyriel Buysse, is een andere aanwijzer van het belang dat Maeterlinck hechtte

aan de taal en de cultuur van zijn land van herkomst. Op die manier maakt zijn werk ten volle deel uit van ons literair erfgoed.

Er is nog altijd maar één Nobelprijs literatuur in dit land en die Nobelprijswinnaar is een Gentenaar. In de literatuur van de late negentiende en de vroege twintigste eeuw was hij een wereldwijd bewonderde en gevierde grootmeester van de avant-garde literatuur. Daarom kan aangenomen worden dat het eeuwfeest van zijn Nobelprijs internationale aandacht zal krijgen. Maar in dat *Maeterlinckjaar 2011* beschikt Gent als enige over de beste

troefkaart: Gent is Maeterlincks geboortestad en het was hier dat zijn literair talent tot ontwikkeling kwam. Zijn bewust Gentenaar-zijn, zijn belang voor de wereldliteratuur, niet het minst als een van de grootsten in het literaire symbolisme, en zijn internationale dimensie maken van Maurice Maeterlinck een prominent onderdeel van het Gentse immateriële erfgoed. Redenen te over om in 2011 en een nog stukje in 2012 uitvoerig aandacht te besteden aan deze belangrijke verjaardag en het gegeven *Maeterlinck* blijvend te integreren in de culturele uitstraling van onze stad. Dat het Maeterlinckfestival ook nog in

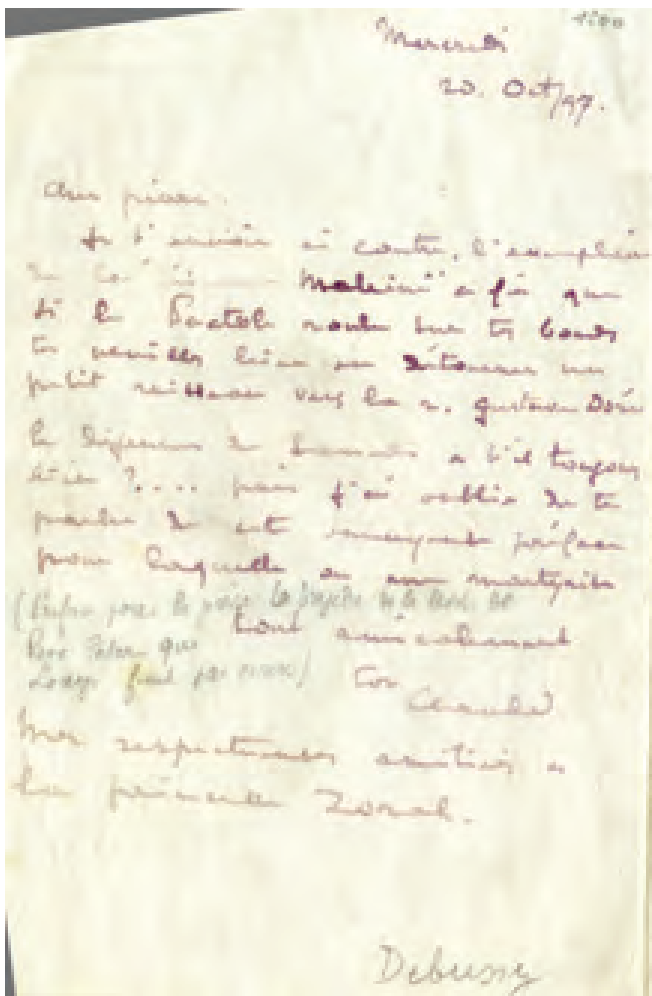
2012 verdergaat heeft een goede reden: de auteur werd geboren in 1862, 29 augustus 2012 is zijn honderdvijftigste geboortedag.

Gent organiseert een aantal culturele en toeristische manifestaties in het kader van de honderdste verjaardag van het toekennen van de Nobelprijs literatuur aan Maurice Maeterlinck en naar aanleiding van de honderdvijftigste verjaardag van zijn geboorte. Ter gelegenheid van die dubbele verjaardag wil Gent de onmiskenbare, maar vaak genegeerde band met zijn geboortestad nadrukkelijk onder de internationale aandacht brengen.

Het Gentse Maeterlinckjaar wordt het resultaat van een veelzijdige samenwerking, waarin de diverse Gentse cultuurhuizen, stedelijke en niet-stedelijke, hun programma's voor 2011 en 2012 afstemmen op het Maeterlinckthema. Al die initiatieven zullen gebundeld worden in één globaal programma, dat vanuit de stad collectief gepromoot en geprofileerd wordt als een grote hommage van Maeterlincks geboortestad bij die uitzonderlijke dubbele verjaardag.

MAETERLINCK100 wordt een bijzonder gevarieerd en boeiend programma. Een greep uit wat er op komt is:

- Het Kabinet Maurice Maeterlinck in het Museum Arnold Vander Haeghen wordt gerestyled en omgevormd tot een klein maar hedendaags literair museum.
- Vanuit de staf van het Departement Cultuur en Sport wordt een integrale Nederlandse vertaling van Maeterlincks poëzie gepubliceerd
- Het Stadarchief bezorgt onder de titel *Herinneringen van Geluk* een Nederlandse vertaling van Maeterlincks *Bulles bleues*, zijn

Onderschrift foto

memoires over zijn Gentse tijd.

- In het Museum voor Schone Kunsten wordt van 22 oktober 2011 tot 19 februari 2012 de tentoonstelling *De wereld van George Minne en Maurice Maeterlinck* georganiseerd, over de samenwerking en de wederzijdse invloed tussen Maeterlinck en George Minne.
- *L'Oiseau Bleu*. Op zoek naar geluk is een tentoonstelling die de Kunsthal Sint-Pietersabdij opzet over *De Blauwe Vogel*, Maeterlincks wereldberoemde toneelstuk.
- Het muziekcentrum De Bijloke brengt een muziekreeks, geïnspireerd door Maeterlincks oeuvre, met onder meer drie symfonische verklanking van Maeterlincks schitterende toneelstuk *Pelléas et Mélisande*,

van de hand van Arnold Schönberg, Gabriel Fauré en Jean Sibelius.

- De Hogeschool Gent – Conservatorium neemt het Maeterlinckthema mee op in zijn concertreeks *Gradus ad Parnassum*, concerten gespeeld door studenten.
- Voor LOD componeerde Daan Janssens een nieuwe opera, gebaseerd op Maeterlincks stuk *Les Aveugles*. De regie is van Patrick Corillon.
- Het Spectra Ensemble vroeg twaalf componisten (zes Vlamingen en zes internationale) om elk één van Maeterlincks *Douze Chansons* op muziek te zetten.
- Het muziektheater Transparant maakt een kamerversie van Debussy's *Pelléas et Mélisande*,

naar Maeterlincks gelijknamige drama.

- De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (Gent) organiseert een internationaal Maeterlinckcolloquium, met als thema *Maeterlinck en de natuur*.

Daarnaast zijn er nog tal van initiatieven, ondermeer van het Gentse Cultuurcentrum Circa, de Stedelijke Openbare Bibliotheek, de Dienst Cultuurparticipatie en andere. De Gidsenbond voor Gent en Oost-Vlaanderen plant *Maeterlinckwandelingen*. Er wordt ook gedacht aan een gastronomisch luik, geïnspireerd door Maeterlincks *plats préférés*, waarvan *carbonades flamandes* (zeg maar Gentse stoverij) absoluut op nummer één stond.

MAETERLINCK100 wordt intensief gepromoot door de Dienst Toerisme en wordt ook door Toerisme Vlaanderen internationaal onder de aandacht gebracht.

Uitvoerige informatie over dit rijke en erg gevarieerde programma is in extenso te vinden op een gloednieuwe website, www.Maeterlinck100.be, die speciaal voor het Gentse Maeterlinckjaar werd ontworpen. Uitvoerige duiding over de figuur van Maurice Maeterlinck, toelichting bij de diverse programma's, over de deelnemende partners en praktische informatie over reservaties, ticketing en nog veel meer zijn zo op een eenvoudige en vlotte manier te consulteren.

L'Oiseau bleu in kunsthall Sint-Pietersabdij - Gent

Kunsthall Sint-Pietersabdij brengt Maeterlincks beroemdste werk *L'Oiseau bleu* als een tentoonstelling, met medewerking van het Stadsarchief, de bewaarplaats van het Archief Maeterlinck. In 1911 was dit theaterstuk de directe aanleiding voor het toekennen van de Nobelprijs voor Literatuur. Het werd in liefst 25 talen vertaald, tot het Russisch, Arabisch, Turks,

Japans en Chinees toe.

L'Oiseau bleu is een filosofisch sprookje over Tytyl en Mytyl, twee kinderen van een houthakker, die, geleid door het Licht, een droomtocht maken op zoek naar de Blauwe Vogel. Deze zal hen het geluk schenken en de universele levensgeheimen onthullen. Hierbij worden ze geholpen door een

toverdiamant die het mogelijk maakt achter de uiterlijke schijn der dingen steeds de diepere werkelijkheid te ontdekken. Ze bezoeken achtereenvolgens het land van de herinnering, het paleis van de nacht, het woud, de verblijfplaats van de doden en de tuinen van het geluk. Overal duiken blauwe vogels op, maar niet één laat er zich kooien. Uiteindelijk komen ze terecht in het koninkrijk van de toekomst, waar de kinderen verblijven die nog niet geboren zijn. De zoektocht naar de Blauwe Vogel krijgt doorheen de verschillende scènes iets van een mystieke initiatie. Met de hulp van het Licht en de toverdiamant, waarmee ze 'in de ziel der dingen' kunnen kijken, ontdekken de kinderen een nieuwe visie op de realiteit, die hen uiteindelijk in staat stelt het geluk dichterbij te herkennen: als ze uit hun droom ontwaken, is hun thuis gekooide tortelduif blauwer geworden.

Maeterlinck schreef dit theaterwerk in 1905 in Normandië, in het dorpje Gruchet - Saint-Siméon, waar zijn partner Georgette Leblanc enkele jaren voordien een ruime negentiende-eeuwse woning had gehuurd, te midden van een rijke bloementuin, 'une maisonnette qui semblaît surgir d'une corbeille odorante'. Zowel

de bucolische omgeving als de aanwezigheid van zijn geliefde misten hun effect op de auteur niet. Waren zijn vorige toneelwerken zonder uitzondering door somberheid gedragen, ditmaal verkondigde het stuk een optimistische kijk op de wereld.

Op 30 september 1908 ging *L'Oiseau bleu* in première in het Kunsttheater van Moskou, op initiatief van de Russische avant-garde regisseur Konstantin Stanislavski. In een dédicace noemde Maeterlinck hem 'le véritable créateur de l'Oiseau bleu'. Het succes overtrof alle verwachtingen. Opvoeringen volgden in het Haymarket Theatre in Londen (1909), in The New Theatre van New York (1910) en in het Théâtre Réjane in Parijs (1911). In Moskou bleef het stuk een jaar lang op de planken; ook dwars doorheen de revolutie en het Sovjet-tijdperk bleef het stuk in Rusland nagenoeg onafgebroken op het repertoire staan. 'O België, blauwe vogel', schreef een

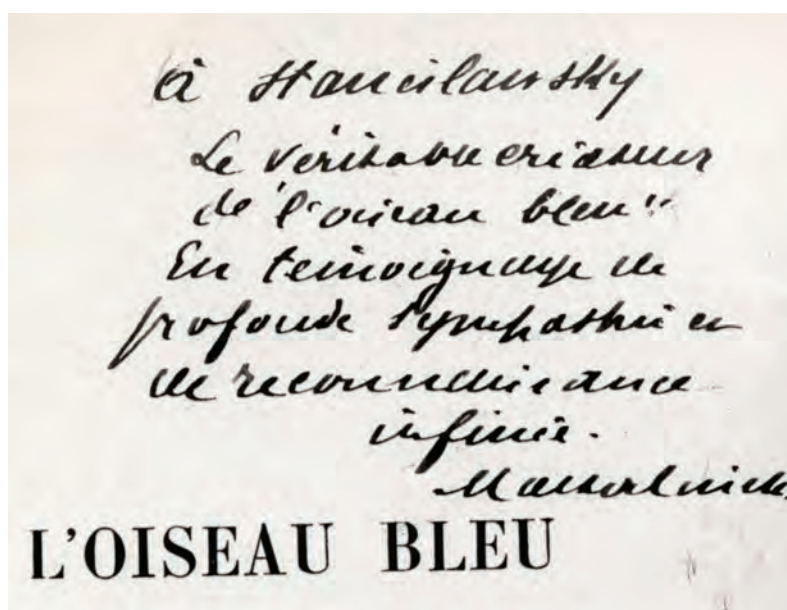
Russische dichter. Vanaf 1915 ontketende het stuk in de Verenigde Staten een ware *blue bird mania* en werd de vogel massaal gereproduceerd op alle mogelijke voorwerpen. Tot op vandaag blijft Maeterlincks *blue bird* in de Engelstalige populaire cultuur het belangrijkste symbool van het geluk. De Eerste Wereldoorlog fnuikte de optimistische boodschap even, maar meteen daarna herrees de *Blauwe Vogel* in the Metropolitan Opera House in New York, waar het stuk op 27 december 1919 als opera in première ging, gevolgd door de Muntchouwburg in Brussel (1920). In Japan werd *L'Oiseau bleu* op slag beroemd na de vertaling – Aoi Tori - door Wakatzuki in 1913; sindsdien werd het er meer dan honderd keer uitgegeven en blijft er nog steeds populair als tekenverhaal. In 1980 werd er een anime-tekenfilm in 26 afleveringen geproduceerd voor de Japanse televisie.

Van *The Blue Bird* bestaan ook meerdere filmversies. Na drie stille films in zwart-

wit - in Groot-Brittannië (1910), Rusland (1911) en de Verenigde Staten (1918) -, volgde een Technicolor-versie met Shirley Temple (1940) en de superproductie door regisseur George Cukor (1976). Deze eerste Sovjet-Amerikaanse coproductie met een indrukwekkende cast - Elisabeth Taylor, Jane Fonda, Cicely Tyson, Ava Gardner, de clown Oleg Popov - kwam met grote problemen tot stand.

Die wereldwijde belangstelling staat in scherp contrast met de zeer bescheiden weerklank in eigen land, waar het theaterstuk nagenoeg totaal vergeten is. De tentoonstelling *L'Oiseau bleu. Op zoek naar geluk* wil het sprookje nieuw leven inblazen en dit topwerk van de wereldliteratuur, dat door een Belgische schrijver werd gecreëerd, opnieuw onder de aandacht brengen. De bezoeker wordt meegenomen in de mysterieuze droom van Tytyl en Mytyl: hij wandelt door de verschillende *tableaux* van de feeërie en kan zelf op zoek gaan naar de Blauwe Vogel. Met individuele audioguides worden de belangrijkste taferelen van het verhaal verteld en krijgt de oorspronkelijke tekst de volle aandacht. Voor de scenografie is gebruik gemaakt van eigentijds materiaal uit de jaren 1908-1920, zoals decorontwerpen, maquettes, kostuums en foto's van de vroegste toneelopvoeringen in Moskou, Londen, New York, en Parijs, van de opera in New York en Brussel, en van de stille film door Maurice Tourneur uit 1918.

André Capiteyn

De Stichting/Fondation Maurice Maeterlinck, opgericht kort na de dood van de Nobelprijswinnaar in 1949, bracht in samenwerking met de Stad Gent een museum tot stand, waar herinneringen aan en documenten van de schrijver aan het publiek werden voorgesteld. Gaandeweg bracht deze Stichting een interessante collectie samen. Op 29 januari 1976 werd onder haar impuls het Kabinet Maurice Maeterlinck ingehuldigd in het Museum Arnold Vander Haegen, Veldstraat 82. Blikvanger is de reconstructie van de werkkamer in het kasteel Orlamonde bij Nice in Frankrijk, waar Maeterlinck heeft gewoond en gewerkt. De vrij omvangrijke persoonlijke bibliotheek kreeg een plaats in de oorspronkelijke bibliotheekkasten van Orlamonde. Ze kan geraadpleegd worden op aanvraag en is ontsloten via www.cageweb.be. Ook souvenirs en persoonlijke voorwerpen sieren het kabinet.

Afgezien van de bibliotheek en een kleine selectie stukken in het Museum Vander Haegen, werd het merendeel van

het fonds in 2005 naar het Stadsarchief overgebracht. Souvenirs, foto's, brieven, maar ook unieke handschriften van enkele werken, aantekenboekjes en agenda's hebben een veilig onderkomen gevonden in het depot van De Zwarte Doos.

Hoofdmoot van het fonds zijn de honderden brieven van en naar Grégoire Le Roy, Charles Doudelet, Gerard Harry, Cyriel Buysse, Charles Van Lerberghe en andere figuren die de Gentse kunstscène domineerden ten tijde van Maeterlinck. Er is ook heel wat correspondentie met buitenlandse schrijvers. Ook meer prozaïsche documenten zoals de boekhouding en de contacten met de Gentse uitgever Van Melle maken deel uit van dit fonds.

Een inventaris op steekkaarten is voorhanden en werd ingedeeld in een aantal grote categorieën: grote literaire werken en dagboeken, uitgaande briefwisseling, alfabetisch geordend op bestemming, en de inkomende briefwisseling, chronologisch geordend en voorzien van een alfabetische index. De ietwat vage beschrijving 'dossiers' bevat onder andere de briefwisseling

met de Gentse uitgever Van Melle en het dossier over de Nobelprijs. Verder onderscheiden we contracten, processen, boekhouding, iconografie (vooral fotomateriaal), opvoeringen (met affiches, foto's en programma's), partituren, knipsels en het onvermijdelijke 'varia', waarin onder andere stukken te vinden zijn van genealogische aard, maar evengoed een verklaring van wapenbezit of een voorlopige rijvergunning.

De inventaris, vooral de uitgaande briefwisseling, werd reeds ten dele ingevoerd in Dulle Griet (archieffcode AMM), het archiefbeheersysteem van het Stadsarchief. De rest wacht nog op verwerking. Bijzonder handig is de uitgebreide reeks kaften met de kopieën van de inkomende en uitgaande briefwisseling. Ze laat de vorser toe kennis te nemen van de inhoud van de briefwisseling zonder de originele stukken te moeten manipuleren!

Het Archief Maurice Maeterlinck is raadpleegbaar in de leeszaal van het Stadsarchief.

Valérie Meillander

Succes bij een nieuwe start!

Zoals ze zelf al in de vorige nieuwsbrief aankondigde, trok Leen Charles op 15 augustus 2011 de deur van De Zwarte Doos definitief achter zich dicht. Onze vriendenkring kon dit vertrek uiteraard niet onopgemerkt laten voorbijgaan! De stadsarchivaris kreeg dan ook een waardig afscheid, toen ze op 8 juni 2011 voor het laatst deelnam aan een vergadering van onze Raad van Bestuur. Griet Maréchal, de voorzitter van het eerste uur, trad op als spreekbuis van de aanwezige bestuursleden en dankte Leen Charles in een uiterst gesmaakte toespraak voor de jarenlange samenwerking.

Sedert haar oprichting, inmiddels meer dan elf jaar geleden, kon onze vereniging immers steeds rekenen op de gastvrijheid, de steun en de inzet van Leen. Ten persoonlijke titel en ongetwijfeld ook namens het voltallig bestuur en de leden van onze vriendenkring wil ik haar nog eens uitdrukkelijk bedanken voor die mooie tijd! Ik zal steeds de beste herinneringen bewaren aan onze samenwerking; eerst als ondervoorzitter en de afgelopen twee jaar ook intensief als voorzitter. Bedankt Leen! Mogen uw nieuwe uitdagingen gepaard gaan met veel succes, voldoening, vreugde en - waarom ook niet - *lots of euros, dollars, pounds or pesos!*

Met het vertrek van Leen Charles verdwijnt in Gent helaas ook - althans voorlopig - de titel van stadsarchivaris, een functie met een traditie van bijna tweehonderd jaar. De leiding over De Zwarte Doos als geheel werd met ingang van 16 augustus 2011 immers overgedragen aan Marie Christine Laleman. De gerenommeerde Gentse stadsarcheoloog staat voortaan dus aan het hoofd van alle medewerkers van De Zwarte Doos. Mevrouw Laleman is voor de leden van onze vriendenkring uiteraard geen onbekende. Ze was er al bij toen het GOF die gedenkwaardige laatste januaridag van 2000 boven de doopvont werd gehouden en schrijft dankzij haar kennis en ervaring al meer dan een decennium actief mee aan het succesverhaal van deze vereniging. Wie herinnert zich in dit verband niet de bijzonder geslaagde nocturne die Marie Christine Laleman in juni 2009 voor ons langsheen de Gentse walsites organiseerde?

Marie Christine Laleman kreeg de leiding van een stadsdienst die een unieke schat aan archivalisch erfgoed bewaart, maar al jaren te kampen heeft met een structureel personeelstekort. De beperkte staf van het Gentse Stadsarchief dient zich dan ook vooral toe te leggen op publieke dienstverlening waardoor andere taken in het gedrang dreigen te komen. Zo is er nauwelijks nog tijd voor de opmaak van wetenschappelijke zoekinstrumenten en loopt ook de overdracht van papieren en digitale archiefbestanden vanuit de verschillende stadsdiensten vertraging op. Hopelijk kan de geplande aanwerving van een of meerdere archivariissen deze problemen spoedig verhelpen...

In elk geval kan het Gentse Stadsarchief blijven rekenen op de steun van een (h)echte vriendenkring, die conform haar statuten de werking en de uitstraling van de instelling onvoorwaardelijk zal blijven ondersteunen en bevorderen. Veel succes met de nieuwe start!

Piet Veldeman
voorzitter

Link

Maeterlinck Matinee in De Zwarte Doos
Zondag 23 oktober 2011
10.00 uur – 15.00 uur

10.45 uur: Welkomstwoord door schepen Lieven Decaluwe

11.00 uur: Christian Angelet, professor emeritus Rijksuniversiteit Gent, geeft een lezing over het Archief Maeterlinck dat bewaard wordt in De Zwarte Doos

12.15: Fotograaf Nicolas Maeterlinck toont zijn fotoreportages op zoek naar de sporen van zijn overgrootoom in Gent en Frankrijk *Van Rijvissche tot Orlamonde*

Na de lezingen, rond 13.00 uur, is er de mogelijkheid een glaasje te drinken

Doorlopend van 10.00 uur tot 15.00 uur is er in de leeszaal van het Stadsarchief een selectie te zien uit het rijke archief van de schrijver.

De matinee is een organisatie van het Stadsarchief in samenwerking de vriendenkring 't Archief. Gent on Files

Van Cirkante Tafel tot Cultureel Erfgoed. Het archief van meubelmakerij Van Den Berghe-Pauvers.

Tot midden november loopt in De Zwarte Doos een kleine tentoonstelling over het archief van het Gentse meubelbedrijf Van Den Berghe-Pauvers, dat begin dit jaar de deuren sloot. Naar aanleiding van de overdracht van het bedrijfsarchief naar het Stadsarchief nam het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) het initiatief om het productieproces uitgebreid te documenteren op foto en film en door middel van interviews met de bedrijfsleider en personeelsleden. Een selectie van de foto's, gemaakt door de fotograaf van het Stadsarchief, de film en reproducties van archiefstukken zijn nu te zien in de tentoonstelling.

Het archief van Van Den Berghe-Pauvers diende ook als bron voor twee recente doctoraatsonderzoeken over wooncultuur, die onlangs in boekvorm verschenen. *Bouwen aan een nieuwe thuis* van Sofie De Caigny en *Lessen in goed wonen* van Fredie Floré liggen ter inzage. Zij werden op 20 maart, samen met bedrijfsleider Bob Vanden Berghe, in De Zwarte Doos geïnterviewd door Griet Pauwels, om de overdracht van het archief te vieren.

colofon

@rchieflink is de driemaandelijke nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files, een ondersteunende vzw voor het Stadsarchief van Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage: 15 euro individuele leden, 18 euro gezin, 25 euro steunende leden en 250 euro ereleden.

Een los nummer kost 5 euro.

Rekeningnummer:
000-3252077-55

Projectrekening Koning Boudewijnstichting

“voor een betere conservatie van de charterverzameling”: 000-0000004-04 met mededeling 'L82195 - 't Archief Gent on Files vzw; een fiscaal attest vanaf 40 euro.

Adres GOF

p.a. De Zwarte Doos Stadsarchief,
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
(09)266 57 60
stadsarchief@gent.be
www.gentonfiles.be

Coördinatie en eindredactie

Valérie Meillander
Christine Duthoit

Verantwoordelijke uitgever

Piet Veldeman, Ooistraat 10,
9041 Oostakker

ISSN - nummer: 1376-2966

Foto's:

Storm Calle, tenzij anders vermeld

Vormgeving

Évé Grafica - Erika Vanderstockt,
Gent, GSM: 0486/51.78.88

Druk

J.Verbeke, Gent

Inhoud

1

Maeterlinck 100

4

L'oiseau bleu

6

Code AMM

7

007

Succes bij een nieuwe start

8

Link

Opendeurdag